

Jaké potřebujeme rodiny

JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ,
prezidentka Unie rodinných advokátů

Mezigenerační spory nelze oddělit od současné doby, od současné situace. Ve společnosti dochází k názorovému pnutí, nenávisť a polarizace mezi lidmi a generacemi se zvětšuje. Lidé spolu stále méně umějí hovořit, debatovat, argumentovat, vysvětlovat si své pozice. V důsledku sociálních sítí se méně scházíme, méně spolu mluvíme. Mnohem více podléháme názorovým bublinám, jejichž členové se stále více a silněji přesvědčují, že právě na jejich straně je „pravda“, zatímco ti ostatní podlehlí dezinformacím a nepochopitelně uvěřili lžím.

S polečenské vztahy a sociální situace se nemohly nedotknout ani rodiny. Ta tam je úcta k manželství a zachovávání tradic. Už nás nevážou rodinné vazby ani přesvědčení, že pevná rodina odolá celému světu. Heslem doby je „nevaž se, odvaž se“, „mysli jen na sebe“ a „uživej si, dokud můžeš“.

Z pohledu rodiny není tedy nic jednoduššího než na rodinná pouta kašlat, rodinné vztahy ignorovat, lehce se rozvádět, nebo se naopak vůbec nesezdávat, opouštět své partnery i své děti a vstupovat do nových patchworkových vztahů. Na sociálních sítích občas čtu zповědi naivně upřímných mladých, kteří se celému světu svěřují se svými traumaty a bolestmi. Není výjimkou, když nadávají na své rodiny a vyjmenovávají, čím jim rodiče „ublížili“, jak je „špatně“ vychovávali a jak se jim, mladým, ulevilo, když se na své ploditele vykašlali, postavili se na vlastní nohy, opustili rodiče a dnes už se s nimi nevidají. Řada psychologů a terapeutů postavila svá doporučení na jediném: Máš právo být šťastný! Odhod', co se ti nelíbí, co tě zatěžuje. Běž za svým štěstím, dělej to, po čem toužíš. Jistě – naši rodiče nebyli dokonalí, ale pochťnaje dospělosti je člověk odpovědný sám za sebe

a sám si může svá traumata umenšovat, přetvářet, nebo se jimi nechat převálcovat.

A tak se nemůžeme divit vzrůstu mezigeneračních konfliktů ani jejich agresivitě. Před padesáti a více lety, v období svázaném nedostatkem financí i bytových (ne)možností bylo mnohem víc zápotřebí s rodinnými příslušníky vycházet, protože bez nich, bez jejich opory a bez jejich pomoci bylo žítí skoro nepředstavitelné a velmi komplikované. Dnes se některým mladým zdá, že bez vazeb, bez tradic, bez odpovědnosti a bez závislosti, prostě bez kořenů, je život jednodušší. Ale je tomu tak skutečně?

Třetina lidí žije sama, což se v mládí může zdát jako výhra plná svobody a životaplného dobrodružství. Na sklonku života je tomu jinak a mnozí senioři trpí osamělostí¹. Pocity sklíčení, smutku a opuštěnosti však trápí i mladší ročníky². Některé výzkumy hovoří až o třech čtvrtinách osamělých obyvatel. Osamělost může způsobit srdeční

¹ <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/osamelosti-trpi-tri-ctvrtiny-lidi-zjistili-vedci-pomaha-proti-ni-moudrost-70764>

² <https://euc.cz/clanky-a-novinky/clanky/osamelost-postihuje-cim-dal-mladsi-rocniky/>

onemocnění, artritidu, demenci a deprese vedoucí až k sebevraždě. Proto některé země (třeba Británie) zřizují ministerstva pro osamělé³. Protože osamělost má vliv na zdraví duševní i fyzické, na pohled na svět, na rozhodování, na práci, na volby, na rodiny. Život singles je jednodušší, jsme-li mladí, plní síly a dobrých výdělkových možností. Ke stáru tomu je naopak a mnohé starší ročníky si na opuštěnost a samotu stěžují. Mladé ženy odkládají mateřství kvůli cestování a pracovním nabídkám tak dlouho, až se jim najít vhodného partnera nebo otěhotnět nepodaří. Mladí senioři žijí aktivním životem, cestují a odmítají svým potomkům hlídat vnoučata, a když se jim zhorší zdraví, diví se, že mladí mají své úvazky, své potomky, své domy a aktivity a nemají zájem ani odpovědnost se o své rodiče postarat. Ačkoliv se věk dožití neustále prodlužuje, stále více lidí odchází osamoceně ve sterilních zdravotních zařízeních a často i v nepřítulích důstojných podmínkách.

A ani se nijak neblýská na lepší časy. Podle posledních výzkumů mladé lidi nebaví sex⁴, kterého si dnes užívají mnohem méně než v roce 2013, a zásadně méně než generace jejich rodičů a prarodičů. Nezájem o sex už výrazně ovlivňuje porodnost a populaci. Za první čtvrtletí roku 2024 klesl počet narozených dětí ve srovnání se stavem před deseti lety o třetinu. Výše uvedená čísla a statistiky jsou podobná v celém světě⁵. Nejde tedy o českou kotlinu, jde o celosvětový trend. To je ten společenský kontext, bez něhož nelze jednotlivé výstupy posuzovat.

Co ženy, co muži

Na letošní konferenci Unie rodinných advokátů *Rodina v právu a bezpráví*, která proběhla dne 14. května 2024,⁶ jsme hovořili mnoho hodin o mezigenerační solidaritě a mezigeneračních sporech. Probírali jsme vyživovací povinnost, bydlení, dary dětem a vrácení darů, daňové vztahy, mezigenerační solidaritu v asistované reprodukci, medicí, trestní problematiku i soudní řešení rodinných sporů. Ke všem tématům řečeným i jen naznačeným musíme přidat ještě jeden důsledek: změnu v pojetí rolí rodičů, změnu ve společenském postavení žen – matek a mužů – otců.

Ženy během poslední stovky let ušly velmi dlouhou cestu. Získaly volební právo a rovnost s muži, dosáhly na veřejné funkce, emancipovaly se ze všech svých rolí. Mohou se chovat podle svého uvážení. Mohou se cele věnovat práci, a nikoho jejich směřování dnes příliš neudiví. Mohou si vybrat sexuální orientaci nebo žít zcela bez sexu, a nikdo jim do jejich rozhodnutí nebude mluvit. Za stejnou práci pobírají stejnou odměnu. Feminismus vstoupil do své třetí či další etapy a stále více žen se objevuje mezi alkoholiky, bezdomovci, pachateli kriminálních činů. Na druhé straně ženy mnohem častěji než muži píší knihy⁷ a absolvuji vysoké školy⁸. To ony mají prsty na tepu doby, to ony vládnu zemím, školám, armádám, parlamentům, ministerstvům, mužům. Otevírají mnohá tabu – veřejně hovoří o znásilnění či sexualizovaném násilí, kojí na veřejnosti, požadují zdarma menstruační pomůcky a bezpečně se orientují v tomto svém novém ženském světě.

Docela jinak jsou na tom muži. Už sto let tomuto postupu žen muži jen mlčky přihlížejí. Jak

³ <https://refresher.cz/51479-V-Britanii-zavadi-ministerstvo-pro-osamele-lidi-Novy-urad-ma-pomahat-vice-nez-deviti-milionum-Britu-kteri-pocituji-samotu-a-deprese>

⁴ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-sexu-v-cesku-ubywa-hlavne-u-mladych-je-to-i-dobra-zprava-rika-odbornice-251693>

⁵ <https://denikn.cz/1353837/porodnost-klesa-po-celem-svete-nikdo-vlastne-nechape-co-se-deje-rika-finska-demografka/>

⁶ <https://advokatnidenik.cz/2024/05/17/odbornici-na-rodinne-pravo-diskutovali-o-reseni-mezigeneracnich-sporu/>

⁷ <https://cc.cz/zeny-poprve-v-historii-vydaly-vice-knih-nez-muzi-u-nas-pomer-nezname-ale-cesky-ctou-vice-nej-cesi/>

⁸ https://www.technickytydenik.cz/rubriky/archiv/zeny-tvori-nadpolovicni-vetsinu-absolventu-vysokych-skol_37837.html

vyplývá z mnohých analýz, muži⁹ dnes volí konzervativněji než ženy, mladé dívky jsou progresivnější než jejich mužští vrstevníci. V něčem se však mladí muži proměnili, a největší změnu zaznamenalo **otcovství**.

Jak krásně píše italský psychoanalytik a spisovatel Luigi Zoja ve své knize Soumrak otců, dnešní mladí muži se vzdali své tradiční otcovské role. Všechny děti automaticky a evolučně milují své matky, ale otcové si lásku svých potomků vždycky v minulosti museli zasloužit. Každá dcera si přeje být pro svého otce princeznicou a mnohé ženy pak hledají otcovské vzory i v dospělosti v každém muži. Každý syn si přeje cítit sílu a velikost svého otce, který mu v prvních letech ukazuje svět. V pozdějších letech synové se svými otci bojují a je v pořádku, že nad nimi posléze vítězí, aby dospěli a sami se stali otci. Otec byl totiž po celé lidské dějiny symbolem síly, statečnosti, bojovnosti a agresivity. Byl symbolem vítěze a každý syn si přál, aby se stal podobným svému otci. A každý otec se snažil v synovi tuto roli budovat. Jenomže dnešní otcové nejsou pro své syny autoritami a neukazují jim, jak důležitá v životě je síla, soutěživost a vítězství. Dnešní mladí muži jsou povětšinou pro své syny kamarády a partáky, bohužel často i slabochy. Z otců se tak staly druhé a náhradní matky. Sami zženštili, čímž ovšem zženšťují i své syny. Mužství se ze společnosti vytratilo. Opovrhujeme jím, trestáme ho jako nepatřičné a nemoderní mužnost kritizujeme. A podobně jako u feminizmu, tuto změnu dopustili muži. A protože tytam jsou tradice a tatam jsou rodinná pouta, muži dnes mnohem víc než dřív opouštějí ženy i s dětmi, které přivedli na svět. A tak více dětí vychovávají jen ženy. Mladým chlapcům a mužům chybějí vzory, nemají se komu podobat, nemají koho následovat. A mladé ženy nemají po kom toužit, koho za statečnost obdivovat a koho milovat.

⁹ <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/divky-jsou-pry-globalne-liberalnejsi-chlapci-konzervativnejsi-v-cesku-se-ale-politicky-rozkol-346594>

Možná i proto se tolik chlapců dopouští záškoláctví, trpí depresemi, zneužívá psychofarmaka, ve škole zlobí a v dospělosti není schopno uspět v práci ani si vybrat ženu pro život. Čím dál tím víc mladíků nenávidí ženy¹⁰. Otcovská autorita nevyhovuje dnešnímu pojetí liberální demokracie. Otcovská autorita se liberalizovala. Otcové pláčou, svěřují se sociálním sítím se svými slabostmi, cpou se chipsy a kalorickou kolou, tloustnou a pohodlní, a pak se diví, že je ty výkonné ambiciózní ženy i s dětmi opouštějí.

Role otce je totiž spjata s autoritou a demokratizace tu odvěkou rolí rozdrtila. A je otázkou, co se s tím dá dělat.

Snad aspoň na některé otázky odpověděla naše konference. Na ty ostatní odpovědi si budeme muset počkat. Počkat si, kam a jak se vyvine naše společnost a náš společenský kontext. Naše nevědomí a naše potřeby jsou totiž stále stejné a autority i výchovné role k životu potřebujeme. Potřebujeme dobré matky, otce, babičky, dědy. Potřebujeme dobré děti. A dobré rodiny a rodinné vztahy.

¹⁰ <https://www.elle.cz/laska-sex/singles/incel-seznamte-se-s-muzi-kteri-nenavidi-zeny-nebo-radeji-ne>